

คำวินิจฉัยของ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘๕/๒๕๔๗

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

เรื่อง สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะ
ตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ

สรุปข้อเท็จจริง

๑. นายประหยัด จันทพาล กับสมาชิกพรรคไทยรักไทย รวม ๕๕ คน (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้อง
ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ
โดยมีข้อเท็จจริงได้ความว่า

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดโยธธรได้ประกาศให้มีการสมัคร
รับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดโยธธร และนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดโยธธร
ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ โดยจัดให้มีการเลือกตั้ง ในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๗
พร้อมกันทั่วประเทศ เป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ. ๒๕๔๖ และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากตามกฎหมายเลือกตั้งดังกล่าวและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติหลักการของการเลือกตั้ง มิให้ผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง มีเพียง
การสังกัดกลุ่มต่าง ๆ หรือสมัครในนามอิสระเท่านั้น เพราะรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายกระจายอำนาจ
สู่ท้องถิ่นโดยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๔ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน
การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการ
กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี
ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว รัฐบาลต้องให้ความอิสระ
แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเองโดยควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้บังเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ปรากฏว่า “พรรคไทยรักไทย” กลับแสดง
เจตนารมณ์และแนวทางของพรรคต่อการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีมติสนับสนุน
ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด
โดยมีมติอนุญาตให้นายสิทธิพร นาคสุข ผู้สมัครนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดโยธธร และคณะ

สามารถนำสัญลักษณ์ และนโยบายพรรค ตลอดจนการใช้ชื่อ-สกุล และรูปถ่าย หรือรูปภาพของหัวหน้าพรรค ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า เป็นมติที่แสดงเจตนารมณ์และแนวทางของ พรรคไทยรักไทยที่มาครอบงำการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทย ไม่ชอบด้วยหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เพราะ มีเจตนารมณ์ที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองท้องถิ่น การที่พรรคไทยรักไทย ดำเนินการส่งและสนับสนุนให้ นายสติพร นาคสุข และคณะ สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ในนามพรรคไทยรักไทย โดยใช้ รูปภาพโฆษณาหาเสียงเป็นภาพคู่ประกอบด้วยรูปถ่ายหรือรูปถ่ายของ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหัวหน้าพรรคไทยรักไทย พร้อมสัญลักษณ์พรรคไทยรักไทย ขอสนับสนุน นาย สติพร นาคสุข เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และรูปถ่ายหรือรูปถ่ายของนายสติพร นาคสุข เป็นการแสดงให้เห็นว่า พรรคไทยรักไทยมีเจตนารมณ์ที่เกิดจากมติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เนื่องจากการใช้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอื่นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย และเป็นผู้นำรัฐบาลมาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นยอมทำให้ การเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่างเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เนื่องจาก ถูกครอบงำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและพรรคการเมืองดังปรากฏตามสำเนาภาพถ่าย “ลายมือชื่อ” ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคไทยรักไทยพร้อมสัญลักษณ์พรรคไทยรักไทย

ในการขึ้นป้ายโฆษณาหาเสียง พรรคไทยรักไทย โดยนายสติพร นาคสุข ได้ขึ้นป้ายโฆษณา หาเสียงติดเต็มไปทั่วเขตเลือกตั้งพื้นที่จังหวัดยโสธร นอกจากนี้ พรรคไทยรักไทยยังได้ดำเนินการให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค คือ นายรณฤทธิ์ชัย กานเขต นายวิฑูรย์ วงษ์ไกร นายแพทย์สุทธิชัย จันทรอาร์ักษ์ และนายวิสันต์ เฉลยเสน ให้การสนับสนุนนายสติพร นาคสุข เป็นนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๔ คน ของพรรคไทยรักไทยดังกล่าว ได้ปฏิบัติหน้าที่ ที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองท้องถิ่นของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เพราะใช้อำนาจ หน้าที่ในตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย โดยการขึ้นป้ายและนำผ้าห่มกันหนาว ที่นายสติพร นาคสุข ขณะดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ใช้งบประมาณจาก ภาษีอากรของประชาชนจำนวน ๖ ล้านบาทเศษ จัดซื้อผ้าห่มกันหนาว จำนวน ๔๒,๐๐๐ ผืน แจกจ่ายแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธรในระหว่างที่นายสติพร นาคสุข และ

คณะหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย จำนวน ๔ คน ดำเนินการแทน อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๗ มีมติดังนี้

(๑) ให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๑๒ วรรคหนึ่ง

(๒) ให้ส่งสำเนาคำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๕๕ คน พร้อมรายชื่อ เพื่อให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อและการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าว และ

(๓) ให้ส่งสำเนาคำร้องถึงพรรคไทยรักไทยเพื่อขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติพรรคที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว

๓. พรรคไทยรักไทยได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ชี้แจงว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า สมาชิกของพรรคจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐ คน เห็นว่าผิดหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย พรรคไทยรักไทยได้ตรวจสอบรายชื่อผู้ร้องจำนวน ๕๕ คน พบว่า ๓ คน ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรค คือ นายสมศักดิ์ ศรีจันทร์ (ลำดับ ๔), นายสัมภาษณ์ โสสุด (ลำดับ ๓๑), นายอ่อนสา ศรีจันทร์ (ลำดับ ๕๖) และเมื่อ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ผู้ร้องจำนวน ๑๓ คน ได้มีหนังสือถึงผู้อำนวยการพรรคไทยรักไทย ขอถอนชื่อในคำร้องโดยให้เหตุผลว่า ลายมือชื่อที่ลงในคำร้องนั้นเพื่อให้ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะหัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรื มาพบประชาชนในพื้นที่ เพื่อขอโครงการความช่วยเหลือจากรัฐบาล มิได้มีเจตนายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จำนวนสมาชิกของพรรคที่ลงลายมือชื่อในคำร้องจะเหลือ เพียง ๔๔ คน โดยชื่อลำดับที่ ๕๖ เป็นบุคคลที่มีชื่อซ้ำกัน ดังนั้น จึงถือว่าสมาชิกที่ลงลายมือชื่อในคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีจำนวนไม่ครบ ๕๐ คน ตามที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๒๘ กำหนดไว้ คำร้องดังกล่าวจึงมีอันตกไปตามกฎหมาย

คณะกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ไม่เคยส่งผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคไทยรักไทย ส่วนนายสิทธิพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร พรรคเคยมีมติเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ว่าพรรคไทยรักไทย ขอยืนยันเจตนารมณ์ในการส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย และหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

พรรคไทยรักไทยอนุญาตให้ผู้สมัครฯ นำสัญลักษณ์ และนโยบายพรรค รวมทั้งรูปหัวหน้าพรรค ปรนรงค์หาเสียงได้ แต่ทั้งนี้ให้ใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และไม่นำไปก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ เมื่อพิจารณาจากมติของคณะผู้บริหารพรรค ทั้ง ๔ ชื่อ ไม่ปรากฏว่ามีถ้อยคำใด ๆ ที่จะขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ มติของคณะผู้บริหารพรรคทั้ง ๔ ชื่อ ระบุไว้ชัดเจนว่าจะส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การที่นายสิทธิพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร นำสัญลักษณ์ นโยบาย และรูปหัวหน้าพรรค ไปใช้ในการหาเสียงโดยได้รับอนุญาตจากนายภูมิธรรม เวชยชัย รองเลขาธิการพรรค ตามที่คณะผู้บริหารพรรคมอบหมายให้เป็นผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือแทนเลขาธิการพรรค ซึ่งการอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์ นโยบายพรรค และรูปหัวหน้าพรรค ไปปรนรงค์หาเสียงมิได้หมายความว่าพรรคไทยรักไทย โดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะหัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรีใช้ตำแหน่งหน้าที่สนับสนุน แทรกแซง ครอบงำ การเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย หากการเลือกตั้งมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ผู้สมัครในเขตเลือกตั้ง หรือประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น ก็สามารถดำเนินการร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้

การที่ผู้ร้องได้กล่าวอ้างกฎหมายเลือกตั้งและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ผู้สมัครไม่ต้องสังกัดพรรคการเมือง มีเพียงการสังกัดกลุ่มต่าง ๆ หรือสมัครในนามอิสระเท่านั้น ผู้ถูกร้องคัดค้านว่าไม่มีกฎหมายเลือกตั้งฉบับใด บัญญัติห้ามไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นสังกัดพรรคการเมือง ดังนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีความประสงค์จะลงสมัครในนามพรรคการเมือง สามารถกระทำได้ไม่ผิดกฎหมายเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่นการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งล่าสุด

ก็มีผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคการเมืองด้วยเป็นต้น ดังนั้น แม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่น จะสมัครในนามพรรคการเมือง ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต้องสังกัดพรรคการเมือง ดังนั้นการที่นายสถิรพร นาคสุข นำสัญญาบัตร นโยบายพรรค และ รูปหัวหน้าพรรค ดิถีชัยโฆษณาท่าเสียง ก็ไม่เป็นการผิดกฎหมายเลือกตั้งหรือรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายห้ามพรรคการเมืองเข้ายุ่งเกี่ยวหรือสนับสนุนการเลือกตั้ง ท้องถิ่นเช่นเดียวกัน อีกทั้งการดิถีชัยโฆษณาท่าเสียงถือว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งมีมติการประชุม คณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ ๕๑/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๖ ถือว่าไม่ฝ่าฝืนลักษณะ ต้องห้ามตามกฎหมายเพราะมิได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในการหาเสียง ไม่เป็น การขัดหรือแย้งกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๗

อีกประการหนึ่งการที่ผู้ร้องได้กล่าวหาว่า มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคไทยรักไทย จำนวน ๔ คน คือ นายรณฤทธิชัย คานเขต นายวิฑูรย์ วงษ์ไกร นายแพทย์สุทธิชัย จันทร์อารักษ์ และนายวิสันต์ เดชเสน ให้การสนับสนุนนายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร โดยถ่ายภาพดิถีชัยโฆษณาท่าเสียง ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ขัดหรือแย้งกับ หลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะใช้ตำแหน่งหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ช่วยผู้สมัครหาเสียงโดยขึ้นป้ายโฆษณาท่าเสียงดิถีชัยไปทั่วเขตเลือกตั้งพื้นที่จังหวัดยโสธร ผู้ถูกร้องขอชี้แจงว่า พรรคไทยรักไทยไม่เคยมีมติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๔ คน ช่วยนายสถิรพร นาคสุข หาเสียง แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๔ คน จะสังกัดพรรคไทยรักไทย ก็มีได้กระทำในนามพรรค เพราะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๔ คน มีสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง

นอกจากนี้ การที่ผู้ร้องได้กล่าวหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๔ คน ว่า ได้นำผ้าห่มกันหนาว เป็นงบประมาณภาษีอากรของประชาชน จำนวน ๔๒,๐๐๐ ผืน เป็นเงิน ๖ ล้านบาทเศษ แจกจ่าย ให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำคามผิดกฎหมาย เลือกตั้ง ผู้ถูกร้องขอชี้แจงว่า หากผู้ร้องมีพยานหลักฐาน ก็ชอบที่จะใช้สิทธิตามกฎหมายร้องเรียนต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีกับบุคคล ที่ได้กระทำความผิด มิใช่ให้การกระทำดังกล่าวมาขึ้นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยว่าเป็น การละเมิดต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๗ ได้พิจารณาหนังสือของ นายทะเบียนพรรคการเมือง ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๗ ซึ่งแจ้งผลการตรวจสอบรายชื่อบุคคล จำนวน ๕๕ ราย และพบว่าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๕๖ ราย แล้วให้รับและรวมไว้ในสำนวน

เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๓๓ คน ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นผู้ร้องในคดีเรื่องพิจารณาที่ ๒๘/๒๕๔๗ ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า มติการดำเนินกิจการของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ พิจารณาแล้วมีคำสั่งให้ส่งสำเนา คำร้องให้นายประหยัด จันทพาล กับพวก และหัวหน้าพรรคไทยรักไทย เพื่อทราบ และหากประสงค์ จะคัดค้าน ให้แจ้งต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับหนังสือหรือถือว่าได้รับหนังสือ

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ ได้พิจารณาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ของพรรคไทยรักไทย ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ แล้วให้รับรวมไว้ในสำนวนและส่งสำเนาให้ ผู้ร้องทราบ

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ ได้ประชุมปรึกษาแล้วมีคำสั่ง ดังนี้

(๑) มีคำสั่งให้รับคำแถลงของนายประหยัด จันทพาล กับพวก (ผู้ร้อง) ลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๗ กรณีไม่คัดค้านการที่สมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๓๓ คน ยื่นคำร้องเข้าร่วม เป็นผู้ร้องแล้ว รวมไว้ในสำนวน

(๒) ให้รับคำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๓๓ คน โดยถือเป็นผู้ร้อง ร่วมกับผู้ร้องในคดีเรื่องพิจารณาที่ ๒๘/๒๕๔๗ ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มติการดำเนินกิจการ ของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ

(๓) ให้ส่งสำเนาคำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๓๓ คน พร้อมรายชื่อ ที่ถือเป็นผู้ร้องร่วม เพื่อให้ นายทะเบียนพรรคการเมือง ตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อและการเป็น สมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ ได้พิจารณาคำร้องขอขยาย ระยะเวลายื่นคำชี้แจงข้อเท็จจริงของพรรคไทยรักไทย ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ แล้วอนุญาต

ให้ขยายระยะเวลาขึ้นคำชี้แจงข้อเท็จจริงออกไป โดยให้ยื่นคำชี้แจงข้อเท็จจริงต่อศาลภายในวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๗

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๗ ได้พิจารณาหนังสือของ นายทะเบียนพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๗ ซึ่งแจ้งผลการตรวจสอบรายชื่อบุคคล จำนวน ๓๓ ราย และพบว่าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน ๓๓ คน แล้วให้รับและรวมไว้ในสำนวน

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๗ ได้พิจารณาคำร้องขอชี้แจงข้อเท็จจริงของพรรคไทยรักไทย ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๗ แล้วให้รับรวมไว้ในสำนวน

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ ได้พิจารณาคำร้องขอชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมของพรรคไทยรักไทย ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๗ แล้วมีคำสั่งให้รับรวมไว้ในสำนวน และส่งสำเนาคำร้องดังกล่าวให้นายประหยัด จันทพาล กับพวก (ผู้ร้อง) ทราบ

นายประหยัด จันทพาล กับพวก (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำแถลง ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๗ ว่า ผู้ร้องได้รับคำชี้แจงข้อเท็จจริงของพรรคไทยรักไทย (ผู้ถูกร้อง) จำนวน ๒ ฉบับ ลงวันที่ ๑๐ และ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๗

เนื่องจากคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ฉบับลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๗ ได้ชี้แจงว่า “พรรคไม่เคยส่งผู้ใดลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งผู้สมัครจังหวัดยโสธร นายสตีรพ นาคสุข เป็นเพียงอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์และนโยบายพรรค รวมทั้งรูปหัวหน้าพรรคในฐานะ นายกรัฐมนตรีไปหาเสียงเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเท่านั้น” เป็นคำร้องชี้แจงข้อเท็จจริงที่ยอมรับถึงการเอาตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปใช้ในการหาเสียงได้

ส่วนคำร้องขอชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๗ ผู้ถูกร้องได้ปฏิเสธว่า “พรรคไทยรักไทยมิได้มีมติส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และมีได้มีมติสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนนายสตีรพ นาคสุข ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรนั้น พรรคไทยรักไทยก็ได้มีมติสนับสนุนหรือส่งสมัครในนามพรรคไทยรักไทยแต่อย่างใดทั้งสิ้น โดยพรรคไทยรักไทยได้มีมติของ คณะผู้บริหารพรรค เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ตามสำเนาหนังสือชี้แจงยืนยันเจตนารมณ์และแนวทางของพรรค ต่อการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหนังสือฉบับดังกล่าว

พรรคอนุญาตให้ผู้สมัครที่เป็นสมาชิกพรรคมีสิทธิใช้สัญลักษณ์หรือนโยบายของพรรคไปเผยแพร่หรือใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อบังคับพรรค”

คดีนี้ ผู้ร้องได้กล่าวหาว่า พรรคไทยรักไทยมีมติในการดำเนินกิจการอันมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ โดยทำคำร้องของผู้ร้องนั้น ได้ขอให้ศาลวินิจฉัยว่าการดำเนินการของพรรคไทยรักไทย ที่แสดงเจตนารมณ์และแนวทางของพรรคต่อการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีมติสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยมีมติอนุญาตให้นายสตีเฟน นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและคณะสามารถนำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคตลอดจนการใช้ชื่อ - สกุล และรูปถ่ายหรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคที่ระบุตำแหน่งนายกรัฐมนตรี “อันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ” พร้อมลายมือชื่อ ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ นั้น มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ มีมติว่าหลักฐานพยานที่มีอยู่เพียงพอวินิจฉัยได้แล้ว จึงไม่รับคำแถลงของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๗

ประเด็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ตามคำร้องของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม รวม ๒ ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง มติของพรรคไทยรักไทย ที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ เป็นมติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม หรือไม่

ประเด็นที่สอง การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการช่วยเหลือการเลือกตั้งในนามพรรคไทยรักไทย เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม หรือไม่

ประเด็นตามคำร้องที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม นั้น คือ ประเด็นที่หนึ่ง สำหรับประเด็นที่สองไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ เพราะการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม นั้นมิได้เฉพาะกรณีขอให้วินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมือง

ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขอให้วินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นขัดหรือแย้ง กับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ดังนั้นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย คือ

มติของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ข้อกฎหมาย

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๔๗ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการร่วมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๒๘ “ในกรณีที่สมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าห้าสิบคนเห็นว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติ

หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับดังกล่าวนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

คำวินิจฉัย

ข้อเท็จจริงตามคำร้องผู้ร้องอ้างว่าพรรคไทยรักไทยมีมติสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยมีมติอนุญาตให้นายสตีเฟน นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและคณะสามารถนำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคตลอดจนการใช้ชื่อสกุลและรูปถ่ายหรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคไปเผยแพร่บนธงคหาเสียงเลือกตั้งได้ปรากฏตามหนังสือของเลขาธิการพรรคไทยรักไทยถึงประธาน กกต. จังหวัดยโสธรที่ ทรท. ๐๐๗๕/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ถือว่าเป็นมติที่แสดงเจตนารมณ์และแนวทางของพรรค ฯ มาครอบงำการเลือกตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ขัดหรือแย้งไม่ชอบด้วยหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗

นอกจากนั้นพรรคไทยรักไทยยังได้ดำเนินการให้นายรณฤทธิ์ชัย คานเขต กับพวก รวม ๔ คน สมาชิกพรรค ฯ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยื่นป้ายภาพถ่ายคู่กับนายสตีเฟน นาคสุข พร้อมกับมีข้อความสนับสนุนรวมทั้งแจกผ้าห่มกันหนาวที่ซื้อโดยงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในขณะที่นายสตีเฟน นาคสุข ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรให้แก่ราษฎรท้องถิ่น ขณะที่นายสตีเฟน นาคสุข และคณะต่อหาเสียง เป็นการหลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง อันเป็นมติพรรค ฯ ที่เข้าข่ายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ เช่นกัน จึงได้ร่วมกันกับสมาชิกอื่นจำนวนรวม ๕๕ คน เข้าชื่อร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณาวินิจฉัย

พรรคไทยรักไทยได้ยื่นคำชี้แจงและหลักฐานแก้ข้อกล่าวหาว่าพรรคไทยรักไทยมิได้มีมติสนับสนุนหรือส่ง นายสตีเฟน นาคสุข ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งมิได้มีมติสนับสนุน หรือส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นแต่อย่างใด เพียงแต่พรรคอนุญาตให้ผู้ที่เป็นสมาชิกพรรคมีสิทธิใช้สัญลักษณ์หรือนโยบายพรรค ฯ ไปเผยแพร่หรือใช้ธงคหาเสียง

เลือกตั้งได้เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อบังคับพรรค ปรากฏตามหนังสือของเลขาธิการพรรคไทยรักไทยถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกพรรค ฯ ที่ ทรท. ๐๐๕๗/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ก็ลงสมัครในสังกัดพรรคประชาธิปัตย์และได้รับเลือกตั้ง ก็ไม่ถือว่าเป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นมติพรรคดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งหลักการพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอันถือว่าเข้าข่ายองค์ประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ แต่อย่างไร

พิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘ ไม่ได้บัญญัติห้ามพรรคการเมืองสนับสนุนหรือส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นไว้ อีกทั้งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้รัฐมีหน้าที่กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเองอยู่แล้ว เมื่อพิจารณามติของพรรค ฯ จากคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา พร้อมหลักฐานแล้วมิได้มีมติใด ๆ ขัดต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่มติดังกล่าวปรากฏเป็นข้อความส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นมติที่แสดงเจตนารมณ์เผยแพร่สนับสนุนส่งเสริมระบอบการปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย มติพรรคไทยรักไทยดังกล่าว ก็มีได้บีบบังคับหรือมอบหมายให้ผู้ใดเข้าไปใช้อำนาจข่มขู่บีบบังคับแทรกแซงครอบงำหรือใช้ตำแหน่งหน้าที่ผิดทำนองคลองธรรมเพื่อปิดกั้นผู้สมัครรายอื่นมิให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยอิสระแต่อย่างใด ประกอบกับการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นสิทธิของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เป็นอิสระของประชาชนที่จะใช้สิทธิของตนเลือกผู้สมัครคนใดก็ได้ มติของพรรค ฯ ในกรณีดังกล่าว จึงไม่สามารถบีบบังคับ ชักจูง แทรกแซงหรือครอบงำ การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้ จึงไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแต่อย่างใด ประกอบกับผู้ร้องมิได้ชี้หรือแสดงให้เห็นโดยชัดแจ้งว่า มติพรรคดังกล่าวขัดหรือแย้งหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขประการใดอย่างใดหรือลักษณะใดบ้าง มีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายมาตราใดบัญญัติห้ามหรือวางแนวปฏิบัติไว้เป็นบรรทัดฐานที่แสดงให้เห็นว่ามติดังกล่าวขัดหรือแย้งหรือไม่เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว คำร้องนี้จึงขาดความชัดเจนขาดหลักฐานพยาน และเหตุผลที่จะพิสูจน์หรือยืนยัน ความเป็นจริงตามคำร้องได้

อีกประการหนึ่งเมื่อพิจารณามติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยที่ไม่มีข้อความใดที่ขัดหรือแย้ง
ต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา ๒๘๒ มาตรา ๒๕๐

ผู้ร้องก็มีใช่สมาชิกพรรคที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งไม่มีข้อความใดของมติดังกล่าวที่แสดงว่าขัดต่อสถานะหรือการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคไทยรักไทยหรือพรรคอื่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า มติของพรรคไทยรักไทย ตามคำร้องของผู้ร้อง ไม่มีลักษณะ
ตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญ

พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ